

Šedesátiny doc. PhDr. Zdeňky Hladké, Dr.

Zdeňka Hladká se narodila 28. 8. 1958 ve Strakonících, a ačkoliv je to k nevíře, oslaví letos významné životní jubileum. Sluší se tedy zavzpomínat a připomenout alespoň nejdůležitější momenty z jejího odborného působení na poli české jazykovědy.

Po studiu bohemistiky a historie na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně (dnešní FF MU) Zdeňka Hladká krátce působila na střední škole. V roce 1985 byla přijata na Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český ČSAV v Brně. Při týmové práci na kolektivní monografii *Český jazykový atlas* nabyla pod vedením starších a zkušených kolegů odborné znalosti lingvistického uchopování mnohotvárné matérie mluveného jazyka.

V době radostných politických změn po roce 1989 byla Zdeňka Hladká roku 1991 přijata na Ústav českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity (ÚČJ FF MU) v Brně, kde působí dodnes, nyní ve funkci vedoucí. Na začátku své pedagogické univerzitní dráhy vyučovala nejen kurzy zaměřené na dialektologii, kterou znala z předešlé praxe, ale i kurzy věnované lexikologii a úvodu do studia jazyka. V těch posledně jmenovaných, které mívají zásadní význam pro orientaci studentů ve vysokoškolském přístupu k jazyku při studiu filologie i lingvistiky, prokázala nevšední pedagogické schopnosti a stala se oblíbenou vysokoškolskou pedagožkou. Studenti vždy oceňovali její erudici i obětavost, s níž se začátečníkům na poli jazykovědy věnovala.

Schopnost zapojit se do kolektivní práce, kterou poznala v akademii, prokazovala Zdeňka Hladká i během svého dalšího působení na fakultě. Pro kolektivní dílo, které vznikalo na Ústavu českého jazyka FF MU v první polovině 90. let minulého století, *Příruční mluvnici češtiny*, napsala kapitolu věnovanou lexikologii. Autorský kolektiv získal Cenu rektora Masarykovy univerzity a dílu se dostalo několika reedic.

Plodné spojení erudice dialektologa a lexikologa vyústilo v disertační práci obhájenou v roce 1998. Monografie *Přenesená pojmenování rostlin v českých dialektech. K sémantickému tvoření lexikálních jednotek v nářečích* se věnuje onomaziologickým procesům, zejména metaforám ve slovní zásobě českých dialektů.

Na konci milénia koordinovala Zdeňka Hladká práci na heslech zaměřených na lexikologii, lexikografii a frazeologii pro *Encyklopedický slovník češtiny*, další velký projekt ÚČJ FF MU. Jako autorka hesel i pečlivá redaktorka přispěla ke zdaru encyklopedické příručky, která v nové impozantní podobě, s mnohými rozšířeními a řadou zcela nových autorských hesel vyšla v roce 2016 pod titulem *Nový encyklopedický slovník češtiny*.

Pro kolektivní monografii *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* (2007) napsala Zdeňka Hladká kapitolu *Lexikografie* věnovanou dějinám českého slovníkářství.

Zdeňka Hladká patří k průkopníkům české korpusové lingvistiky. Byla zapojena už v prvním grantu (1993–1995 *Počítačový korpus českých psaných textů*) usilujícím o ustavení samostatného korpusově orientovaného pracoviště. Odborný zájem o lexikologii a lexikografii ji pojí s nejzasloužilejším představitelem korpusové lingvistiky u nás, s profesorem Františkem Čermákem, mimo jiné iniciátorem budování prvního korpusu mluvené češtiny. Pod vedením Zdeňky Hladké vznikl jako „dvojče“ *Pražského mluveného korpusu* (pmk) *Brněnský mluvený korpus* (bmk). Oba korpusy se podobají rozsahem i obsahem. Zdeňka Hladká využila při sběru nahrávek i jejich přepisu zkušenosti dialektologa získané v terénu. Precizace transkripčních pravidel do podoby přijatelné pro anotátory z řad studentů, trpělivé hledání optimálních řešení směřujících k tomu, aby přepis nahrávek skýtal co nejvěrnější obraz mluveného jazyka, přísné školení studentů, sledování přesného dodržení konzistentních postupů, to vše doprovázelo práci Zdeňky Hladké při budování druhého korpusu mluvené češtiny. Z dat půlmilionového *Brněnského mluveného korpusu*, který se v roce 2002 stal součástí *Českého národního korpusu*, vychází mnoho jubilantčinných článků a studií. Jazykový materiál obsažený v *Brněnském mluveném korpusu* se stal východiskem studentských bakalářských a magisterských prací, v nichž Zdeňka Hladká vedla studenty k materiálově podložené lingvistické práci.

Také další specializovaný korpus, jehož vznik byl motivován snahou zachytit jeden z „ohrožených žánrů“, jímž se pod vlivem nástupu masového užívání moderních komunikačních technologií na přelomu tisíciletí stává ručně psaný dopis, je dílem naší jubilantky. Projekt nazvaný *Současná soukromá korespondence* (2003–2005) směřoval k vytvoření databáze a zpracování vybraných jevů z pohledu lexikologického a dialektologického. Zdeňce Hladké se podařilo nejen vytvořit reprezentativní materiálovou základnu pro výzkum jazykového útvaru, který ač psaný má svým dialogickým charakterem blízko k mluvenému jazyku, ale i vytvořit metodu tvorby specializovaného korpusu (anotační schéma postavené na základě rozdělení českých dialektů podle Českého jazykového atlasu bylo později použito i při anotaci mluvených korpusů řady ORAL), a přispět tak k rozvoji teorie i praxe korpusové lingvistiky u nás. Na základě *Korpusu soukromé korespondence* (ksk) Zdeňka Hladká publikovala řadu studií z oblasti sociolingvistiky, lexikologie, ortografie i slovtvorby. Mnohá dílčí témata opřená o jazykový materiál ksk zpracovali její žáci, které inspirovala, podporovala a povzbuzovala.

V roce 2006 podala habilitační spis *Současná soukromá korespondence. Korpusové zpracování a lingvistické využití* a získala titul docentky. Přehledně referuje o budování a vytěžování jazykových korpusů, které Zdeňka Hladká vytvořila, stať ve sborníku *Korespondenční texty a jejich lingvistické využití* (2011).

Spolu s Olgou Martincovou zpracovala Zdeňka Hladká příznakovou slovní zásobu *Korpusu soukromé korespondence* do slovníkové podoby, která vyšla pod titulem *Slova v soukromých dopisech: lexikografická sonda* (2012).

Zatím posledním korpusem, který Zdeňka Hladká vytvořila se spolupracovníky z řad kolegů a studentů, je korpus soukromé korespondence XX. století, jemuž je věnována monografie *111 let vývoje tradičního dopisu* (2014).

Vědeckou a pedagogickou činnost Zdeňky Hladké provází ovšem také neúnavná angažovanost v oblasti organizační. V letech 1998–2003 organizovala spolu s profesorem Petrem Karlíkem celkem pět ročníků mezinárodních konferencí nazvaných *Čeština - univerzália a specifika* a redigovala postkonferenční sborníky. V 90. letech minulého století byla členkou fakultního akademického senátu. Od roku 2009 je členkou oborové komise na FF MU (Český jazyk). Od roku 2010 dodnes se podílí na vytvoření a garanci oboru studia Český jazyk se specializací počítačová lingvistika na FF MU. Rozvinula množství aktivit, které přilákaly na brněnské bohemistické pracoviště řadu nadšených a schopných studentů, jejichž bakalářské i magisterské práce téměř každoročně získávají umístění v soutěži o cenu děkana. Její otevřenost vůči studentům i kolegům z Fakulty informatiky MU umožnila vytvořit v rámci bohemistických studií prostředí pro smysluplnou mezioborovou spolupráci.

Zdeňka Hladká působí i mimo Masarykovu univerzitu. Je členkou Terminologické komise pro základní a střední školy (od r. 2002), členkou redakční rady časopisu *Naše řeč* (od r. 2003) a členkou International Association of Teachers of Czech (od r. 2003). V letech 2007–2017 byla také členkou Rady Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Zdeňka Hladká je nejen špičkový jazykovědec, ale i skromný, laskavý a přátelský člověk, který umí povzbudit v práci a potěšit v těžkých chvílích. K jejímu životnímu jubileu jí do dalších let přejeme hodně zdraví, spokojenosti a radosti v osobním životě a dostatek elánu do další odborné práce.

Klára Osolsobě

Department of Czech Language
Masaryk University, Faculty of Arts
Arna Nováka 1, 602 00 Brno
Czech Republic
osolsobe@phil.muni.cz